

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Σύμβαση των Στενών
- β. Νοεμβριανά
- γ. Υπερδυνάμεις (μεταπολεμικά)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να αντιστοιχίσετε τα αξιώματα των ηγετών (**Στήλη Α**) με τα ονόματά τους (**Στήλη Β**). Στη Στήλη Α περισεύουν δύο αξιώματα ηγετών.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας	α. Λούντ Τζορτζ
2. Αρχιδούκας της Αυστρίας	β. Φραγκίσκος Φερδινάνδος
3. Πρόεδρος των Η.Π.Α.	γ. Γεώργιος Στρέιτ
4. Υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α.	δ. Παναγής Τσαλδάρης
5. Πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας	ε. Γούντροου Ουίλσον
6. Πρωθυπουργός της Ελλάδας	
7. Αρχηγός των Ες - Ες	

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες ήταν οι μεταρρυθμίσεις του Χαρίλαου Τρικούπη στην πολιτική ζωή, τη διοίκηση και την οργάνωση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Να παρουσιάσετε την πορεία του Κινήματος των Αδεσμεύτων μέχρι και τη δεκαετία του 1980.

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε:

α) τις πρώτες αντιδράσεις της οθωμανικής κυβέρνησης στην Επανάσταση του 1821 και τα αποτελέσματά τους (μονάδες 13) και

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

β) τη στάση των Ευρωπαίων στην Ελληνική Επανάσταση, από την έναρξή της μέχρι και τη ναυμαχία του Ναβαρίνου (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

**[Απόσπασμα από το σουλτανικό έγγραφο της καταδίκης του
Γρηγορίου Ε']**

«[...] Χρέος τῶν ἀρχηγῶν τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου διαφόρων λαῶν εἶναι νὰ ἐπαγρυπνῶσι νύκτα καὶ ἡμέραν τοὺς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των, νὰ παρατηρῶσι τὴν διαγωγὴν των καὶ ν' ἀνακαλύπτωσι καὶ ἀναφέρωσιν εἰς τὴν κυβέρνησίν μου τὰς ἀθεμίτους πράξεις των. Οἱ δὲ πατριάρχαι, ὡς ἀρχηγοὶ τῶν ῥαγιαδῶν ζώντων ἐν ἀσφαλείᾳ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς αὐτοκρατορικῆς μου ἐξουσίας, ὀφείλουν νὰ ἦναι ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀνεπίληπτοι, τίμιοι, πιστοὶ καὶ εἰλικρινεῖς. Ἔχοντες δὲ τὰς ἀρετὰς ταύτας ὀφείλουν, ὡς ἀρκούντες παρατηρήσουσιν κακὰς κλίσεις τοῦ λαοῦ των, νὰ τὰς ἐμποδίζωσι δι' ἀπειλῶν καὶ συμβουλῶν, ἢ, ἂν ἀναγκαῖον, καὶ διὰ ποινῶν κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ φαίνωνται εὐγνώμονες ἐν μέρει πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην δι' ἧς ἀπολαμβάνουν χάριτας καὶ ἐλευθερίας ὑπὸ τὴν ἀγαθοποιὸν σκιάν της.

Ἀλλ' ὁ ἄπιστος πατριάρχης τῶν Ἑλλήνων, ὁ δώσας ἄλλοτε δείγματα τῆς εἰς τὴν ὑψηλὴν Πύλιν ἀφοσιώσεώς του, ἀδύνατον νὰ θεωρηθῆ ἄλλότριος τῶν στάσεων τοῦ ἔθνους του, ἅς διάφοροι κακώτροποι καὶ ἀναίσθητοι, παρασυρόμενοι ὑπὸ χιμαιρικῶν καὶ διαβολικῶν ἐλπίδων, διήγειραν· καὶ χρέος του ἦτο νὰ διδάξῃ τοὺς ἀπλοῦς, ὅτι τὸ τόλμημα ἦτο μάταιον καὶ ἀτελεσφόρητον».

Σπ. Τρικούπης, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Α', Ἀθῆναι: εκδ. Χρ. Γιοβάνης, 21978, σ. 82-83.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

[Γνώμη του Ε. Κινέ, γάλλου συγγραφέα, για το Ναβαρίνο]

«Τὴν ἀπαρχὴ τῆς εθνικῆς ζωῆς τους οἱ Ἕλληνες, που συχνά τους κατηγοροῦν πως τὴν ἀπόχτησαν ἀπὸ ευεργεσία, τὴ χρωστάνε στὸν ἴδιο τον εαυτό τους. Στάθηκε ἔργο των χερῶν τους. Ἡ Ευρώπη ἐπενέβη

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

έπειτα από επτά μονάχα χρόνια, όταν πια χόρτασε το θέαμα της σφαγής».

Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις πηγές, Γ' Λυκείου, δέσμη γ'-δ', Αθήνα: ΟΕΔΒ, 171997, σ. 242.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ'

[Γνώμη του Π. Λεμπρέν για το Ναβαρίνο]

«Η μάχη του Ναβαρίνου στάθηκε κατόρθωμα των λαών. Ο αλλαγμός της Νίκης που μας έρχεται από το Αιγαίο είναι ίσως ο πρώτος που έπειτα από πολλούς αιώνες οι λαοί δέχτηκαν με κοινή συμπάθεια. Τα κανόνια του Ναβαρίνου άνοιξαν μια καινούρια περίοδο, αναγγέλλοντας το θριαμβευτικό ανέβασμα της κοινής γνώμης που υψώνεται πάνω από τους θρόνους και γίνεται για πρώτη φορά αληθινή βασίλισσα, έχοντας στη διάθεσή της στόλους και κανόνια και δίνοντας διαταγές σε ναυάρχους».

Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις πηγές, Γ' Λυκείου, δέσμη γ'-δ', Αθήνα: ΟΕΔΒ, 171997, σ. 242.

ΘΕΜΑ Δ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε:

- α) την επεκτατική πολιτική της ναζιστικής Γερμανίας στην Ευρώπη, από τον Μάρτιο του 1936 έως και τον Μάρτιο του 1939 (μονάδες 13) και
- β) τις αντιδράσεις των άλλων ευρωπαϊκών δυνάμεων στην πολιτική αυτή κατά την ίδια περίοδο (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

**Απόσπασμα από ομιλία του Χίτλερ στο Αθλητικό Μέγαρο του
Βερολίνου, 26 Σεπτεμβρίου 1938**

« Ενώπιόν μας τίθεται το τελευταίο πρόβλημα που μπορεί να επιλυθεί και θα επιλυθεί. Είναι η τελευταία εδαφική διεκδίκηση που έχω στην Ευρώπη, αλλά είναι μια διεκδίκηση στην οποία θα επιμείνω και την οποία, Θεού θέλοντος, θα επιτύχω [...]. Σχετικά με το ζήτημα των

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013

Σουδητών Γερμανών (εννοεί τους Γερμανούς της Τσεχοσλοβακίας), η υπομονή μου τελείωσε πια! Έκανα στον κύριο Μπένες (τον πρόεδρο της Τσεχοσλοβακίας) μια προσφορά που δε συνίσταται σε τίποτε άλλο παρά στην εκπλήρωση της υπόσχεσης που ο ίδιος έδωσε . Η απόφαση τώρα βρίσκεται στα χέρια του. Ειρήνη ή Πόλεμος! Ή θα δεχθεί αυτή την προσφορά και θα δώσει επιτέλους την ελευθερία στους Γερμανούς ή θα πάμε και θα πάρουμε μόνοι μας αυτή την ελευθερία».

M. J. Cohen and J. Major, *History in Quotations*, London: Cassell, 2004, σ. 824, στο: *Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου κόσμου (από το 1815 έως σήμερα)*, Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου και Δ' Τάξη Εσπερινού Λυκείου, Γενικής Παιδείας, Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2007, σ. 113.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

[Η πολιτική του «κατευνασμού»]

«[...] Η διαφορά της πολιτικής του κατευνασμού του Τσάμπερλαιν από εκείνη των προγενεστέρων του συνίσταται στο ότι οι τελευταίοι πίστευαν πως θα μπορούσαν να «κατευνάσουν» τον Χίτλερ ενθαρρύνοντας τις ορέξεις του προς ανατολάς, προς τη Σοβιετική Ένωση. Αυτό, όχι μόνο δεν θα αποδυνάμωνε αλλά θα ενίσχυε τη θέση της Βρετανίας, καθώς θα ενέπλεκε τις δύο δυνάμεις – Γερμανία και Σοβιετική Ένωση – σε μια τιτάνια σύγκρουση, από την οποία και οι δύο πλευρές θα έβγαιναν εξουθενωμένες ανεξάρτητα από την έκβαση. Αντίθετα, ο κατευνασμός του Τσάμπερλαιν αποδυνάμωνε τη Βρετανία, καθώς η υποχωρητικότητα του απέναντι στον Χίτλερ ενθάρρυνε τον τελευταίο σε πιο τολμηρές κινήσεις που τελικά καθιστούσαν τη Βρετανία υποχείριο της ναζιστικής Γερμανίας. Όπως παραστατικά γράφει ένας ιστορικός, η πολιτική κατευνασμού του Τσάμπερλαιν έδινε την ευκαιρία στον Χίτλερ “να μαδήσει την Ευρώπη σαν μια αγκινάρα, φύλλο προς φύλλο” εωσότου φτάσει στο νοστιμότερο μέρος της, στο “le fond d’ artichaut” (την καρδιά της αγκινάρας), δηλαδή τη Βρετανία».

Π. Τσακαλογιάννης, *Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία*. Από τη Βαστίλλη στο τείχος του Βερολίνου (1789-1989), τ. Β' (1890-1989), Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της «Εστίας»,³2003, σ. 266.

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ**

ΘΕΜΑ Α1

α. Σχολικό Βιβλίο, σελ. 39 «Νέος γύρος ένοπλης αναμέτρησης...μετείχε και η Πύλη» Σύμβαση των Στενών

β. Σχολικό Βιβλίο, σελ. 84 «Η απουσία ομοφωνίας μεταξύ των συμμάχων της Συνεννόησης...και την εκθρόνισή του».

γ. Σχολικό Βιβλίο, σσ. 139-140 «Το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου επέφερε ...στην παντοδυναμία του Κομμουνιστικού Κόμματος»

ΘΕΜΑ Α2

1-γ, 2-β, 3-ε, 5-α, 6-δ (Περισσεύουν τα 4 και 7)

ΘΕΜΑ Β1

Σχολικό Βιβλίο, σελ. 61 «Ο Χαρίλαος Τρικούπης και η εκσυγχρονιστική πολιτική του. Οι σοβαρές απόπειρες εκσυγχρονισμού...να εκλέγονται βουλευτές»

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό Βιβλίο, σελ. 153 «Στους κόλπους του Τρίτου Κόσμου...τους φιλόδοξους στόχους του»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α) Σχολικό Βιβλίο, σελ. 24-25 «Οι πρώτες αντιδράσεις στην επανάσταση. Ο σουλτάνος έκρινε...να συμβιώσουν στο εξής»

Αμέσως μετά την έκρηξη της επανάστασης των Ελλήνων του 1821 ο Σουλτάνος έκρινε πως ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' δεν ήταν ξένος προς αυτή και ότι δε χρησιμοποίησε την εξουσία του να συγκρατήσει τους Έλληνες. Διέταξε τον απαγχονισμό του (Απρίλιος 1821) και επέτρεψε τη σφαγή πολλών επιφανών Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης και άλλων κέντρων της αυτοκρατορίας.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013

Το σκεπτικό και οι λόγοι αυτής της απόφασης διακρίνονται στο πρώτο παράθεμα, το οποίο αποτελεί απόσπασμα από το σουλτανικό έγγραφο της θανατικής καταδίκης του Πατριάρχη. Αρχικά, στο κείμενο αυτό επισημαίνονται από τον Σουλτάνο τα στοιχεία που θα πρέπει να διακρίνουν τον θρησκευτικό ηγέτη ενός υπόδουλου λαού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ειδικότερα, αναφέρεται στο χρέος του, το οποίο θα σχετίζεται με την καθημερινή εποπτεία των υποδουλων και την αναφορά στον Σουλτάνο τυχόν παραπτώμάτων τους, που αντιβαίνουν τους κανόνες ορθής διαγωγής, οι οποίοι έχουν οριστεί από την Πύλη «Χρέος τῶν ἀρχηγῶν τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου ... τὰς ἀθεμίτους πράξεις των». Επίσης, ο εκάστοτε Πατριάρχης έχει χρέος να είναι ειλικρινής, τίμιος, πιστός και ανεπίληπτος. «Οἱ δὲ πατριάρχαι, ... καὶ εἰλικρινεῖς». Με τέτοιες αρετές είναι επιφορτισμένος να παρατηρεῖ τις αρνητικές κλίσεις του λαού του και να τις μεταστρέφει, είτε με νουθεσίες και απειλές, είτε με αυστηρές ποινές σύμφωνα με τα θρησκευτικά τους ἔθιμα, ὥστε να μην κινδυνεύσουν να στερηθῶν την εὐνοία της Ὑψηλῆς Πύλης «Ἐχοντες δὲ τὰς ἀρετὰς ταύτας... ὑπὸ τὴν ἀγαθοποιὸν σκιάν της». Ὅμως, στη συνέχεια του κειμένου τονίζεται ὅτι ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε' δεν διακατεχόταν ἀπὸ αὐτὰ τα χαρακτηριστικά, κάτι που οδήγησε στη θανατική του καταδίκη. Ἐμφανίστηκε ἀνυπάκουος στις ἐντολές του σουλτανικού περιβάλλοντος, καθὼς ἀντὶ πρῶτος αὐτὸς να ἐμποδίσει το ξέσπασμα της Ἐπανάστασης, ἀντὶ να πείσει τον ὑπόδουλο Ἑλληνισμό για τον ἀνώφελο χαρακτήρα της ἐξέγερσης, που ξεσήκωσαν ὀρισμένοι «κακόβουλοι και ἀναίσθητοι», ὅπως ἀναφέρεται στο διάταγμα, τη στήριξε «Ἄλλ' ὁ ἄπιστος πατριάρχης... ἦτο μάταιον καὶ ἀτελεσφόρητον».

Ἡ σκληρὴ και ἀναιτιολόγητη ἀντίδραση του σουλτάνου με την ἀπόφασή του για το θάνατο του Πατριάρχη και ἄλλων ἐπιφανῶν Ἑλλήνων, δηλαδή ἐναντίον της θεσμοθετημένης ηγεσίας του ἔθνους στέρωσε την ἑλληνική ἐπανάσταση. Ἀφενὸς ἐπειδὴ ἐπείσει και ὅσους ἀπὸ τους σημαίνοντες Ἕλληνες δίσταζαν να ἐξέλθουν ἀπὸ τη νομιμότητα και να στηρίξουν το ἐγχείρημα των Φιλικῶν, και αφετέρου ἐπειδὴ προκάλεσε τη συμπάθεια του χριστιανικού κόσμου και την ἀνάπτυξη ἰσχυροῦ φιλελληνικού κινήματος, ἐνῶ ἀνάγκασε και αὐτές τις κυβερνήσεις των μεγάλων δυνάμεων να παραδεχθῶν πως Ἕλληνες και Τούρκοι δεν ἦταν εὐκόλο να συμβιώσουν στο ἐξῆς.

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

β) Σχολικό Βιβλίο, σελ. 25 «Βέβαια, από την ανομολόγητη αυτή παραδοχή...λαϊκής κυριαρχίας»

Από την ανωτέρω ανομολόγητη παραδοχή έως την παρέμβαση, το 1827, των μεγάλων δυνάμεων που έκρινε τελικά την έκβαση της ελληνικής επανάστασης (Ναυμαχία του Ναβαρίνου, Οκτώβριος 1927), χρειάστηκε να μεσολαβήσουν γεγονότα και εξελίξεις εν πολλοίς απρόβλεπτες.

Η πρώτη, φυσικά, αντίδραση των μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης στην επανάσταση των Ελλήνων ήταν αρνητική, όπως ανέμεναν όλοι οι ψύχραιμοι παρατηρητές της εποχής, επειδή θεωρήθηκε ότι στρεφόταν εναντίον της ακεραιότητας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της εν γένει νομιμότητας και σταθερότητας. Η επαναστατική ηγεσία των Ελλήνων έσπευσε να υποστηρίξει ότι ο αγώνας των Ελλήνων ήταν νόμιμη επανάσταση εναντίον παρανόμου ηγεμόνα, ότι οι Έλληνες είχαν υποδουλωθεί δια της βίας, αλλά δεν είχαν συνομολογήσει συνθήκη ειρήνης με τον Οθωμανό ηγεμόνα και κυρίαρχο, ότι δεν ήταν «αποστάτες», επειδή δεν είχαν υποταχθεί σε νόμιμη εξουσία, και ότι η Ελλάδα δεν αποτελούσε νόμιμο τμήμα της οθωμανικής επικράτειας.

Για την αρχική αποστασιοποιημένη στάση των Συμμάχων μέχρι τη ναυμαχία στο Ναβαρίνο, χαρακτηριστική είναι η άποψη ενός Γάλλου συγγραφέα του Ε. Κινέ που δίνεται στο δεύτερο παράθεμα. Ο συγγραφέας τονίζει πως η ελευθερία των Ελλήνων ήταν το αποτέλεσμα των δικών τους ολωσδιόλου προσπαθειών και όχι της ευεργετικής στάσης των Συμμάχων. Οι ξένες δυνάμεις τονίζει επενέβησαν στα ελληνικά πράγματα μόνο μόλις πέρασαν επτά χρόνια από την έκρηξη του κινήματος και είχε γιγαντωθεί το αιματοκύλισμα. Στο τρίτο παράθεμα τονίζεται από τον Πιέρ Λεμπρέν πως η ναυμαχία του Ναβαρίνου ήταν η πρώτη που με συμπάθεια αντιμετώπισαν οι ξένες δυνάμεις. Η νίκη σε αυτή θεωρήθηκε κατόρθωμα των λαών και αποτέλεσε το έναυσμα για την εμφάνιση και άλλων απελευθερωτικών κινήματων στα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την επιβολή του λαού, της κοινής γνώμης έναντι των ηγεμόνων.

Σε κάθε περίπτωση η ελληνική επανάσταση αποσκοπούσε στην αποκατάσταση της νομιμότητας, υποστήριζαν οι Έλληνες, επικαλούμενοι επιπλέον τις αρχές της εθνικής αυτοδιάθεσης και της λαϊκής κυριαρχίας. Και οι μεγάλες δυνάμεις βλέποντας το εθνικό αυτό κίνημα να εξαπλώνεται και το φιλελληνικό στοιχείο να μεγαλώνει,

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013

μεσολάβησαν ακόμα πιο έντονα τα επόμενα χρόνια στην ελληνική πολιτική ζωή οδηγώντας στα Πρωτόκολλα της ανεξαρτησίας του 1830.

ΘΕΜΑ Δ1

Σχολικό Βιβλίο, σσ. 111-113 «Η πορεία προς την κήρυξη...ήταν πλέον εγγύς»

α) Η πορεία προς την κήρυξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου συνδέεται άρρηκτα με τη σταθερή εμμονή της χιτλερικής Γερμανίας να επιβάλει τη θέλησή της σε βάρος της διεθνούς νομιμότητας και της ισορροπίας των δυνάμεων στην Ευρώπη.

Η πραξικοπηματική επαναστρατικοποίηση της Ρηνανίας, τον Μάρτιο του 1936, υπήρξε το πρώτο βήμα· ταυτόχρονα όμως αποτέλεσε μέσο δοκιμασίας του βαθμού αποφασιστικότητας των δυτικών συμμάχων-Άγγλων και Γάλλων- έναντι της νέας πολιτικής του Βερολίνου. Ακολούθησε, στις 11 Μαρτίου 1938, η ενσωμάτωση της ανεξάρτητης Αυστρίας στο Τρίτο Ράιχ, ως αποτέλεσμα εκβιαστικών ενεργειών του Βερολίνου, ο διαμελισμός της Τσεχοσλοβακίας μεταξύ των ετών 1938 και 1939 και, τελικά, η προσάρτηση στη Γερμανία της Μοραβίας και της Βοημίας.

Αναφορικά με την Τσεχοσλοβακία και τα εδάφη της, που κατοικούνταν στην πλειονότητά τους από Σουδήτες, ο Χίτλερ σε έγγραφο του από ομιλία του στις 26 Σεπτεμβρίου 1938 δηλώνει ότι η περιοχή αυτή είναι η τελευταία διεκδίκηση που έχει στην Ευρώπη και στην οποία θα επιμείνει. Τονίζει ότι εξαρτάται από τον πρόεδρο της Τσεχοσλοβακίας το αν θα τηρήσει τις υποσχέσεις του και θα δεχτεί η περιοχή να περάσει ειρηνικά στα χέρια του, δίνοντάς του μάλιστα όριο χρονικό προκειμένου να δεχθεί την προσφορά του. Σε αντίθετη περίπτωση η θέλησή του θα επιβληθεί με τα όπλα.

Ωστόσο, στις 15 Μαρτίου 1939 ο Χίτλερ, καταπατώντας αυτές τις υποσχέσεις, καταλύει πραξικοπηματικά την ανεξαρτησία ολόκληρης της Τσεχοσλοβακίας.

β) Οι δραματικές αυτές εξελίξεις συντελέστηκαν χωρίς να αντιδράσει αποτελεσματικά η γαλλική ή η βρετανική κυβέρνηση. Οι πρωθυπουργοί των δύο συμμαχικών χωρών, Νταλαντιέ και Τσάμπερλαιν, έχοντας υιοθετήσει την πολιτική του «κατευνασμού» (appeasement) απέναντι στον αντίπαλο, θα αποδεχτούν, μάλιστα στις 29 Σεπτεμβρίου 1938, κατά την

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013

τετραμερή Συνδιάσκεψη του Μονάχου (Μ. Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία) την απαίτηση του Χίτλερ να προσαρτήσει τα εδάφη της Τσεχοσλοβακίας που κατοικούνταν στην πλειονότητά τους από τους Σουδήτες-γερμανικής καταγωγής. Εξασφαλίστηκε «η ειρήνη για εκατό χρόνια», δήλωνε ο Άγγλος πρωθυπουργός, πιστεύοντας ότι, και ύστερα από αυτή την υποχώρηση, είχαν ικανοποιηθεί όλες οι αξιώσεις του Χίτλερ.

Η πολιτική αυτή πρακτική του κατευνασμού δεν ωφέλησε εν τέλει τη Βρετανική πλευρά, όπως προσδοκούσε ο Τσάμπερλαιν. Όπως αναλύεται στο δεύτερο παράθεμα από τον Π. Τσακαλογιάννη συνίστατο όχι στο να ενθαρρύνει τις ορέξεις του Χίτλερ για την ανατολή και τη Σοβιετική Ένωση, κάτι που θα ενδυνάμωνε την Βρετανία, αλλά η υποχωρητικότητα του Τσάμπερλαιν έναντι του Χίτλερ έδινε τη δυνατότητα στον τελευταίο να κάνει πιο τολμηρές κινήσεις, καθιστώντας ευκολότερα τη Βρετανία υποχείριο των Γερμανών. Σύμφωνα με τη ρήση ενός ιστορικού η πολιτική αυτή παρουσιάζεται τελικά ως μια πρώτη τάξεως ευκαιρία του Χίτλερ «να μαδήσει την Ευρώπη σαν μια αγκινάρα, φύλλο προς φύλλο» εωσότου φτάσει στο νοστιμότερο μέρος της, στο *“le fond d’ artichaut”* (την καρδιά της αγκινάρας), δηλαδή τη Βρετανία».

Όταν στις 15 Μαρτίου 1939 ο Χίτλερ, καταπατώντας τις υποσχέσεις του, κατέλυσε πραξικοπηματικά την ανεξαρτησία ολόκληρης της Τσεχοσλοβακίας, ο Τσάμπερλαιν δήλωνε ότι κάθε παραπέρα διαπραγμάτευση με τον Χίτλερ ήταν «αδύνατη». Η έκρηξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου ήταν πλέον εγγύς.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ «ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΧΟΝΔΡΟΥ Λ.